

Teistmoodi Tulevik • 30.09.2020

Globaalsete jõujoonte muutused: Stsenaariumid 2035

Meelis Kitsing

EBSi rektor

Arenguseire Keskuse
endine uuringute juht

Sissejuhatus

- Eesmärk oli tuua välja globaalsete jõujoonte muutumise tähendus Eesti arengule ja sellest tulenevad peamised dilemmad otsustajatele.
- Selleks lõi ASK ekspertide toel alternatiivsed stsenaariumid globaalsete jõujoonte muutumise kohta aastani 2035, keskendudes peamiselt tehnoloogia ja energia valdkonna arengutele.
- Keskseks küsimuseks on, milline on globaalsete jõujoonte muutumise tähendus Eestile erinevate stsenaariumite valguses ja mis on peamised dilemmad, millele otsustajad peavad tähelepanu pöörama.

ASK lõi rahvusvahelise võrgustiku, kaasates eksperte nii Eestist kui ka välismaalt.

Lisaks ekspertide panusele ja koostatud taustaraportidele korraldati neli veebiseminari ja kasutati *crowdsourcing*-u lähenemist.

Protsess

- **3 taustaraportit** – globaalsete jõujoonte, digitaalsete ökosüsteemide ja energeetika arengute kohta.
- Taustaraporteid on retsenseerinud **11 teadlast** ning kaasatud kokku **15 eksperti** Eestist, Soomest, Saksamaalt, Hiinast, ÜK-st ja USA-st.
- **4 veebiseminari** kokku **15 esinejaga**, kus osalejaid oli kokku **300 inimest**, mis võimaldas kasutada ka *crowdsourcingu*-t lisaks ekspertide sisendile.
- Stsenaariumite ajurünnak **7 eksperdiga** ja selle põhjal stsenaariumite visandi valmimine.

Kaasatud eksperdid

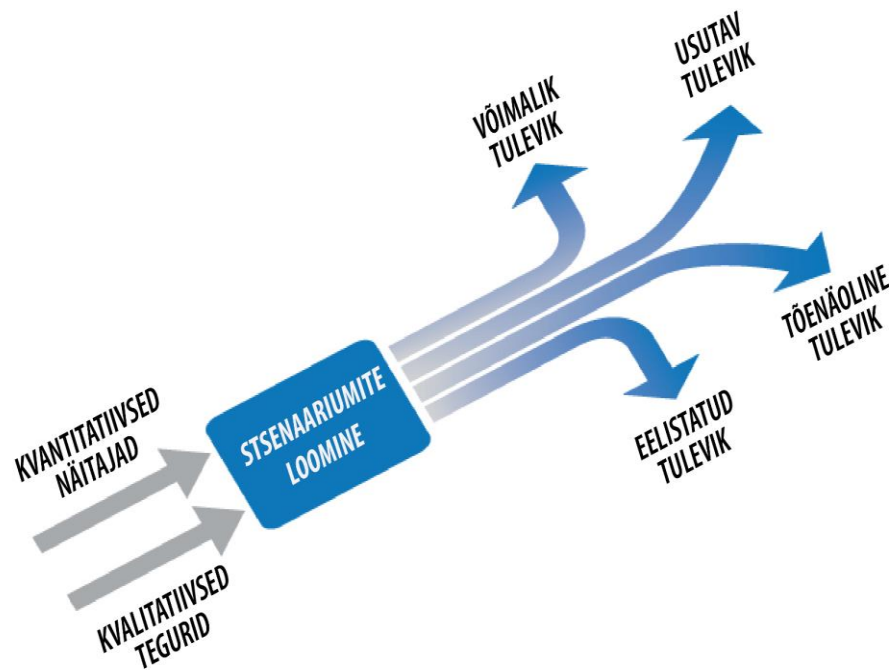
- **Dr Anna Ebers Broughel**, Tetra Tech keskkonnateenuste osakonna ökonomist ning Texase ülikooli külalisteadur
- **Dr Martin Kenney**, California ülikooli (Davis) professor, juhtiva teadusajakirja *Research Policy* toimetaja ja uurimisgrupi *Berkley Roundtable on the International Economy* direktor
- **Dr Fan Dai**, California ülikooli (Berkeley) California-Hiina Kliimainstituudi direktor
- **Dr Kai Jia**, Hiina Elektroonika Teaduste ja Tehnoloogia Ülikooli (Chengdu) õppejõud
- **Dr Risto Penttilä**, *Nordic West Office* juht ja endine Soome parlamendi liige
- **Dr Erik Terk**, Tallinna Ülikooli strateegilise juhtimise ja tuleviku-uuringute emeriitprofessor
- **Aditya Ramachandran**, Tuftsi Ülikooli *Fletcher School* ja *FutureMap* analüütik
- **Merle Maigre**, CybExer Technologies valitsussuhete juht
- **Dr Parag Khanna**, Singapuri stsenaariumite-põhise nõustamisfirma *FutureMap* asutaja ja juht ning tuntud globaalsete jõujoonte muutusi käsitlevate raamatute autor
- **Dr Franziska Holz**, Saksamaa majandusuuringute instituudi (DIW Berlin) energeetika-, transpordi- ja keskkonnaosakonna asejuhataja
- **Nicholas Trickett**, globaalse energeetika konsultatsioonifirma *Wood Mackenzie*' konsultant
- **Dr Dawud Ansari**, Saksamaa majandusuuringute instituudi (DIW Berlin) energeetika-, transpordi- ja keskkonnaosakonna ressursiturgude uurimisgrupi teadur
- **Peter Lõhmus**, Rahvusvahelise Valuutafondi finantssektori vanemekspert
- **Dr Innar Liiv**, Tallinna Tehnikaülikooli andmeteaduse dotsent
- **Ravi Shankar Chaturvedi**, Tuftsi ülikooli *Fletcher School's Institute for Business in the Global Context* direktor

Meetod

Stsenaariumid aastani 2035:

- Stsenaariumite planeerimine.
- Rõhuasetus määramatutel teguritel, mitte (mega)trendidel.
- Peamiste võtmetegurite tuvastamine.
- Vahend arutelu stimuleerimiseks ja otsustuskohtade tuvastamiseks.
- Mis on Eesti seisukohast olulised määramatused ja kuidas tekivad nende kombinatsioonis stsenaariumid?

Olulisemad määramatused

- Globaliseerumise ja de-globaliseerumise mitmekesisus
- Kord ja anarhia rahvusvahelises koostöös
- Demokraatiate ja autokraatiate sisemised pinged
- Kliimapoliitikate olemus ja tõhusus
- Euroopa Liidu, USA ja Hiina rollijaotus
- Euroopa Liidu toimimine
- Suurfirmade, mõjukate piirkondade ja suurlinnade roll
- Platvormistumise haare ja olemus
- Uuenduslikule taristule ülemineku rahastamine
- Tehnoloogiate levik ja sotsiaalmajanduslik mõju
- Covid-19 pikaajalised mõjud

Stsenaariumid 2035

Võtmetegurid

Kuidas toimib Euroopa Liit?

- Tegemist ei ole binaarse valikuga, kus kas EL laguneb või jätkab tegevust.
- Variatsioon EL-i hea toimimise ja suutlikkuses ületada riikide vahelise koostöö probleeme erinevates valdkondades või erinevate riikide huvid tugevalt ristuvad, kompromisse ei leita piisavalt ning koostöö EL-is on raskendatud.

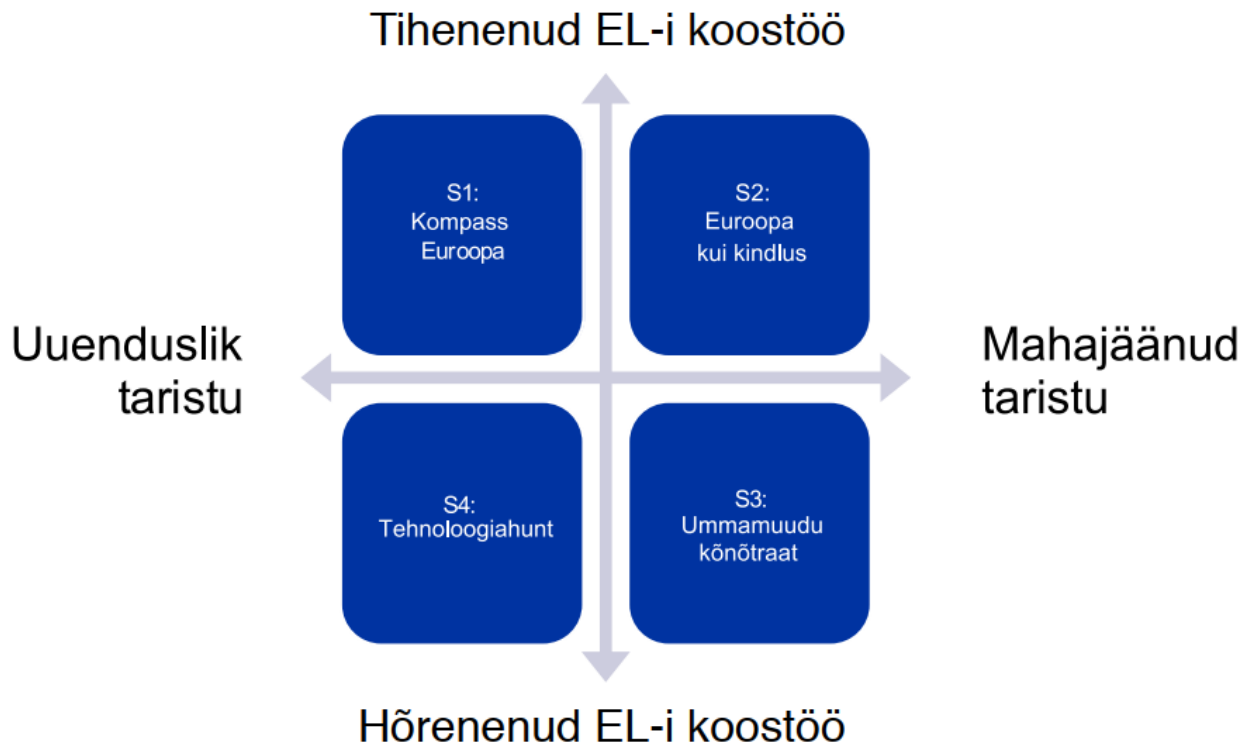
Kuivõrd uuenduslik on taristu?

- Kõige laiemalt nii digitaalse, energia kui ka transpordi taristu.
- Küsimus ei ole ainult uute tehnoloogiate olemasolus ja nende arendamises, vaid kas on olemas soov, rahaline võimekus, suutlikkus ja juhtimine nende rakendamiseks.
- Variatsioon uuenduslikuma ja mahajäänud taristu vahel ning samuti erinevate taristu arendamise fookuste osas.

Stsenaariumid ja võtmetegurid

Stsenaariumid 2035

S1: KOMPASS EUROOPA

Põhiolemus

- Euroopa Liidu riikide koostöö on tihenened erinevates valdkondades ja EL on suunanäitaja.
- Prioriteediks on investeringud uutesse energeetika, transpordi ja digitehnoloogiatesse.
- See on aidanud kaasa Euroopa positsiooni tugevnemisele maailmas.
- Eesti majandus ja taristu uuendamine on saanu hoo sisse.

Globaalsed arengud

- Pinged Hiina ja Venemaaga on viinud arusaamale, et USA-l on Euroopa näol tugevat liitlast vaja.
- Samas majandusalane koostöö on USA ja EL-i vahel piiratum.
- EL-il on tugev ühisturg ja võime kõneleda globaalsetes poliitika küsimustes ühtse häälega.
- EL vaikselt juhib maailma, kuid fiskaal-solidaarsus tekitab väljakutseid.

Eesti

- Kiire heaolu kasv.
- Vajadus leida tasakaal Euroopa Liidu ja USA huvide vahel.
- Oluliste taristu projektide elluviimine.
- Tallinn ja Helsinki on integreerunud senisest suuremaks metropoliks.
- Kaasneb tehnoloogiline ärevus ja populism osade elanike seas.

S2: EUROOPA KUI KINDLUS

Põhiolemus

- Euroopa Liidu sisene koostöö on süvenenud erinevates valdkondades, kuid EL-i konkurentsivõime väheneb.
- Prioriteediks on pigem sotsiaalne kindlus Euroopas kui taristu.
- Vähene taristu arendamise rahastamine kui ka Eesti inimeste hoiakud ei soosi uuenduslikke projekte energeetikas, transpordis ja digivaldkonnas.

Globaalsed arengud

- EL on jõuliselt harmoniseerinud regulatsioone ühisturu sees ja suurendanud kulutusi sotsiaalse Euroopa loomisele.
- Selline Euroopa kindlustamine ja pidev USA ja Hiina vastaseis on vähendanud Euroopa Liidu ettevõtete võimet globaalselt konkureerida.
- EL-i mõju kahaneb – suurettevõtted ja riigid üle maailma lähtuvad paljudest erinevatest regulatsioonidest.

Eesti

- Mõõdukas heaolu kasv, kuid olulised pidurid pikemas arengus.
- Taristuinvesteeringute takerdumine just energeetikas ja transpordis.
- Tehnoloogilisest ärevusest ning Euroopa sisestest fiskaalsiiretest tekkinud vastuseis taristu arengule.

S3: UMMAMUUDU KÕNÕTRAAT

Põhiolemus

- Hõrenenud EL-i koostöö, kus toimib ainult ühisturg.
- Muudes valdkondades on koostöö pigem kahepoolne või huvitatud osapoolte keskne.
- Taristu arendamine Eestis on takerdunud nii väheste ressursside kui ka ühiskondliku vastuseisu tulemusel.

Globaalsed arengud

- Osade Euroopa Liidu riikide puhul jätkub kaitsepoliitika alane koostöö USA-ga.
- Majandusalane koostöö on USA ja Euroopa Liidu vahel on piiratum, kuna tehnoloogiliselt mahajäänud Euroopa ei paku piisavalt huvi.
- Maailmas on üha olulisemad Hiina ja USA, aga ka India ja teised Aasia riigid ning Aafrika.

Eesti

- Eesti majanduskasv ja tootlikkuse kasv on pidurdunud.
- Esile on kerkinud n-ö aeglase elamise põhimõtted.
- Investeeringud uutesse taristu projektidesse on jäänud tegemata.
- Mitte-minu-tagaaias (MMTA) suhtumine teeb võimatuks taristuinvesteeringute tegemise.

S4: TEHNOLOGIAHUNT

Põhiolemus

- Euroopa integratsioon on pidurdunud ja EL-i riikide koostöö vähenenud.
- Samas taristu arendamine meie piirkonnas toimib tänu erasektori ja väljastpoolt Euroopa Liitu tulnud investeeringutele.
- Eesti inimeste hoiakud soosivad uuenduslikku taristut.

Globaalsed arengud

- Osade EL-i riikide puhul jätkub kaitsepoliitika alane koostöö USA-ga.
- Samas majandusalane koostöö USA ja Euroopa Liidu vahel on mitmekesisem.
- USA majandushuve EL-is tasakaalustab Hiina laienemine EL-i turule, keda osad EL-i liikmed eelistavad USA-le.

Eesti

- Hea jõukuse kasv.
- Julgeoleku ja majanduskoostöö USA-ga.
- Eesti on USA platvormide jaoks uute lahenduste testimise kohaks.
- Taristu on arenenud ennekõike erasektori toel ehk suurema elanike kontsentratsioonidega piirkondades.
- Ebavõrdne ligipääs taristule.
- Talsinki metropoli valitsemisel toimib üha enam koostöö – nt investeringute toomisel.

Kokkuvõte 1/2

- Globaalsete jõujoonte muutuste peale tasub mõelda erinevate stsenaariumite võtmes, mitte ühest visioonist lähtuvalt.
- Iga stsenaarium kätkeb endas plusse ja miinuseid sõltuvalt vaatenurgast.
- Kui Euroopa Liitu iseloomustab suurem koostöö, siis see loob eelduse tugevamaks koostööks USA-ga ja EL-i mõjujõu suurenemiseks maailmas.
  - Samuti pakub see Eestile uusi võimalusi, kuid ka kohustust panustada rohkem sellesse koostöösse.
  - Suurem panustamine omakorda võib tekitada rahuolematust.
    - » Fiskaalsiired ja tehnoloogiline ärevus või üle-reguleerimisest tingitud konkurentsivõime vähenemine.
- Tehnolooghundi stsenaarium pakub võimalusi, kuid sellega kaasneb ka majandustuultes kõikumine ning balansseerimine erinevate huvide vahel.
- Kui EL-i koostöö hõrenemise tulemusel tekkinud hapra keskkonna haldamisega ei tulda toime, siis on oht langeda aeglase kasvu stsenaariumisse.

Kokkuvõte 2/2

- Strateegiline lähenemine taristule.
  - Reeglitel põhinev lähenemine, mis katab võimalikult laialt erinevaid vorme kaubanduses, teadus- ja arendustegevuses, tehnoloogias, investeringutes ja muudes valdkondades.
  - Platvormiseerumine erinevates sektorites suurendab võitja-võtab-kõik ärimudelite dominatsiooni.
  - Tehingute põhinev lähenemine võib tuua lühiajalist kasu, kuid need suurendavad pikaajalisi majanduslikke, poliitilisi ja sotsiaalseid väljakutseid.
- EL-i koostöö ja strateegiline lähenemine ei pruugi tähendada ainult ühisturule keskendumist, vaid loob eeldused koostöö laiendamiseks maailmas.
  - Stsenaarium „Kompass Euroopa” tähendab EL-i standardite, tehnoloogiate ja platvormide laiemat levikut maailmas.

Aitäh!

meelis.kitsing@ebs.ee

riigikogu.ee/arenguseire

Arenguseire Keskus

